

### บทที่ 3

#### ระเบียบวิธีวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง การเล่าเรื่องเพื่อประกอบสร้างความหมายแก่บุคคลและกลุ่มคนที่ขัดแย้งอำนาจของสังคมของภาพยนตร์ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 -2550 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความหมายให้แก่บุคคลและกลุ่มคนที่ขัดแย้งอำนาจของสังคม (counter – social power)

#### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการขัดแย้งอำนาจของสังคมมาเป็นกรอบในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ทำการพิจารณาในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากเนื้อหาเรื่องย่อที่ปรากฏในในฐานข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ต่างๆ เอกสารทางวิชาการ โดยจะต้องเป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาวาดด้วยเรื่องการต่อสู้ของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอันเป็นตัวละครเอกที่ลุกขึ้นมาปฏิบัติการเพื่อปฏิเสธอำนาจควบคุมของสังคม ซึ่งเขาหรือพวกเขาคิดว่าไม่ชอบธรรม หรืออาจเกิดจากความรู้สึกที่ไม่อยากตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์บางอย่าง สิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่านั้นอาจเป็น อำนาจทางการเมือง ซึ่งตัวแทนของอำนาจการเมือง ได้แก่ ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมือง กำนัน ฯลฯ อำนาจของศีลธรรม ซึ่งตัวแทนของอำนาจศีลธรรม ได้แก่ พระ ครู วิศวกร ติวเตอร์ ติวเตอร์ ติวเตอร์ หรือผู้ที่กุมอำนาจทางเศรษฐกิจ อันหมายถึง นายทุนหรือเจ้าของกิจการต่างๆ โดยการกระทำในการปฏิเสธอำนาจที่เหนือกว่านี้มีระดับความเข้มข้นที่แตกต่าง ตั้งแต่เพิกเฉย ไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ไม่ชอบธรรม ขัดขวาง และรวบรวมผู้คนขึ้นต่อสู้จากการกระทำของผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า โดยประเด็นในการต่อนั้นอาจมีความแตกต่างหลากหลายกันออกไป ที่ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 – 2551

ขั้นที่ 2 ทำการจัดกลุ่มเนื้อหาของภาพยนตร์โดยพิจารณาจากเรื่องย่อที่ปรากฏ โดยในการจัดกลุ่มภาพยนตร์นี้ยึดตามแนวคิดเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม คัดเลือกภาพยนตร์ในแต่ละกลุ่มที่ออกฉายในแต่ละปี ถ้าในกลุ่มหนึ่งมีภาพยนตร์คุณลักษณะซ้ำกัน จะเลือกมาเพียง 1 เรื่อง รวมภาพยนตร์ที่จะนำมาวิเคราะห์ในที่นี้ที่ถูกสร้างขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2513- 2550 ทั้งหมดจำนวน 57 เรื่อง

กลุ่มที่ 1 เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาในการต่อสู้ที่รุนแรง ประเด็นในการต่อสู้เป็นเรื่องของปากท้อง ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือ หวังช่วงชิงอำนาจรัฐที่ปรากฏในรูปแบบต่างๆ หรือเป็นการต่อสู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของชนชั้น

กลุ่มที่ 2 เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาตามแนวคิดของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในรูปแบบใหม่ (new social movement) นั่นคือเป็น การเมืองแบบอัตลักษณ์ ที่ไม่เน้นการเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจ ไม่สนใจในประเด็นเรื่องของชนชั้น การเคลื่อนไหว เรียกร้องเป็นเพียงความต้องการ “พื้นที่” สำหรับตนเอง และการขยายพื้นที่และความเข้มแข็งขึ้นไปอีก (ใจ อึ้งภากรณ์, 2549: 20) ซึ่งในที่นี้สามารถแบ่งเป็น

1. กลุ่มภาพยนตร์ที่บุคคลหรือกลุ่มขัดแย้งอำนาจของสังคมต่อสู้เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งเนื้อหาในภาพยนตร์กลุ่มนี้จะเป็นไปในลักษณะของการต่อสู้เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือเป็นการต่อสู้เพื่อปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ซึ่งหากพิจารณาจากแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ต่อต้านแล้ว การต่อสู้ประเภทนี้จัดเป็นการต่อสู้แบบหลังชนฝา กล่าวคือสภาวะรอบตัวที่กดขี่ได้กดดันพวกเขาเสียจนไม่มีทางเลือกและต้องลุกขึ้นสู้ในที่สุด ซึ่งในแง่หนึ่งก็สะท้อนให้เห็นความเป็นมนุษย์ที่ถูกกระทำจากโครงสร้าง สามารถแบ่งออกเป็น

- (1.1) ภาพยนตร์เกี่ยวกับชนชั้นล่างในเมือง มีภาพยนตร์จำนวนทั้งสิ้น 7 เรื่อง ได้แก่ “ทองพูนโคกไพราษฎรเต็มขั้น” (2520) , “ประชาชนนอก” (2521), “เทพธิดาโรงงาน” (2526), “ไอ้ ป.4 ไม่มีเส้น” (2526), “ครูสมศรี” (2528), “คนกลางแดด” (2530) และ “อีสานโรงงาน” (2534)
- (1.2) ภาพยนตร์เกี่ยวกับชนชั้นล่างในชนบท ได้แก่ “ทองปาน” (2518), “ประชาชนนอก” (2521) “อุกาฟ้าเหลือง” (2523), “เทพเจ้าบ้านบางปูน” (2523) “ทุ่งกุลาร้องไห้” (2523) และ “คนเลี้ยงช้าง” (2533)
- (1.3) ภาพยนตร์เกี่ยวกับชนชั้นกลางซึ่งสู้เพื่อชนชั้นล่าง ได้แก่ “เขาชื่อ กานต์” (2516), “ครูบ้านนอก” (2521), “หนองหมาว้อ” (2522), “ผู้แทนนอกสภา” (2523), “ครูดอย” (2525), “หมอบ้านนอก” (2528) , “ปลัดบ้านนอก” (2536) และ “14 ตุลา สงครามประชาชน” (2544)

2. กลุ่มที่ต่อสู้เพื่ออัตลักษณ์ การให้ความหมายของสังคมต่อการขัดแย้งอำนาจของสังคม ซึ่งเนื้อหาของภาพยนตร์ในกลุ่มนี้จะเน้นไปที่การต่อสู้เชิงความหมาย ต่อสู้เชิงอัตลักษณ์ เพื่อศักดิ์ศรีของตัวตน สามารถแบ่งออก ได้เป็น 3 กลุ่มย่อย ได้แก่

- (2.1) ภาพยนตร์เกี่ยวกับเพศที่สาม มีจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ “ฉันผู้ชายนะยะ” (2530), “สตรีเหล็ก” (2543), “บิวตี้ฟูลบ็อกเซอร์” (2546), “สัตว์ประหลาด” (2547) และ “เพื่อนรักมึงวะ” (2550)
- (2.2) ภาพยนตร์เกี่ยวกับคนต่างเชื้อชาติศาสนา ได้แก่ “ผีเสื้อและดอกไม้” (2528), “ข้าวนอหนา” (2516), “คนภูเขา” (2522), “สุดเสน่หา” (2546) และ “หมากเตะรีเทินส์” (2549)
- (2.3) ภาพยนตร์เกี่ยวกับผู้หญิง ซึ่งจำแนกเป็น
  - โสเภณี ได้แก่ ภาพยนตร์ เรื่อง “เทพธิดาโรงแรม” (2517), “แม่เลือกเกิดได้” (2525) และ “กลกามแห่งความรัก” (2532)
  - ผู้หญิงที่ถูกทำให้อยู่ชายขอบจากพฤติกรรมทางเพศ มีจำนวนทั้งสิ้น 5 เรื่อง ได้แก่ “แผ่นดินของเรา” (2519), “อีฟรักคนเร่ร่อน” (2523), “ทองประกายแสด” (2531), “ผู้หญิง 5 บาป” (2545) และ “คืนไร้เงา” (2546)
  - เมียน้อย เมียเก็บ มี จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “เดอะเมีย” (2548) และ “สายลับจับบ้านเล็ก” (2550)
  - ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน มีจำนวน 2 เรื่อง “โชน” (2513) และ “คืนบาปพรหมพิราม” (2546)
  - ผู้หญิงที่ละเมิดจารีตในการครองคู่ มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ “ชู” (2516), “ฉันรักผัวเขา” (2530), “หย่าเพราะมีชู” (2528) และ “ดิฉันไม่ใช่โสเภณี” (2536)
  - ผู้หญิงเก่งที่ไม่ยอมจำนนต่อจารีตของสังคม มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “ช่างมัน ฉันไม่แคร์” (2529) และ “สอว. ห้อง 2 รุ่น 44” (2533)



- (2.3) ภาพยนตร์เกี่ยวกับอันทพาล ผู้กระทำผิดกฎหมาย มีจำนวนทั้งสิ้น 5 เรื่อง ได้แก่ “เทวดาเดินดิน” (2518), “มือปืน” (2526), “เด็กเสเพล” (2539) “2499 อันทพาลครองเมือง” (2540) และ “น.ช. นักโทษชาย” (2545)
- (2.4) ภาพยนตร์เกี่ยวกับคนบ้า มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “ไอ้ฟก” (2547) และภาพยนตร์ที่ถูกจัดอยู่ในมุมมองอุดมการณ์ชัดขึ้น ได้แก่ “คนจรเข้” (2547)
- (2.5) อื่นๆ ได้แก่ “หมอมะเขือบ” (2547)

## 2. การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เวลาในการชมภาพยนตร์ เป็นระยะเวลา 8 เดือน

## 3. วิธีการในการวิเคราะห์ตัวบท

ในการวิเคราะห์ตัวบทจะทำการวิเคราะห์ตัวบทในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ เพื่อค้นหาวิธีการในการประกอบสร้างความหมายแก่นบุคคลและกลุ่มคนที่ชัดเจนอำนาจของสังคมในภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 – 2550 โดยองค์ประกอบในการเล่าเรื่องที่จะนำมาพิจารณาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะเน้นการวิเคราะห์มุมมองในการเล่าเรื่องและตัวละครเป็นองค์ประกอบหลัก และจะวิเคราะห์ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง ฉาก และเทคนิคทางภาพและเสียง เป็นองค์ประกอบรอง โดยแต่ละองค์ประกอบมีความหมายดังนี้

**3.1 มุมมองในการเล่าเรื่อง** หมายถึง การมองเหตุการณ์ การเข้าใจพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องผ่านสายตาของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง หรือ การที่ผู้เล่ามองเหตุการณ์จากวงใน ใกล้ชิด หรือจากวงนอกห่างๆ ซึ่งแต่ละจุดยืนมีความน่าเชื่อถือแตกต่างกัน จุดยืนในการเล่าเรื่องมีความสำคัญต่อการเล่าเรื่องอย่างยิ่ง เพราะจุดยืนจะมีผลต่อความรู้สึกของผู้ชม และมีผลต่อการชักจูงอารมณ์ของผู้เล่าเรื่อง

**3.2 ตัวละคร** หมายถึง บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทั้งหมดที่เป็นความคิดและพฤติกรรม ซึ่งสามารถจำแนกเป็น ตัวละครผู้กระทำ (Active Character) และตัวละครผู้ถูกกระทำ (Passive Character)

**3.3 โครงเรื่อง** หมายถึง การลำดับเหตุการณ์ในการเล่าเรื่องในเรื่องเล่า ซึ่งมักเริ่มต้น (Exposition) จากความขัดแย้งระหว่างตัวละครหลัก มีการพัฒนาเรื่องเป็นลำดับไปสู่จุดสุดยอด (Climax) แล้วจบเรื่องราวลงภายหลังจากปมปัญหาความขัดแย้งได้รับการแก้ไข (Resolution)

**3.4 แก่นเรื่อง** หมายถึง ความคิดหลักอันเป็นศูนย์กลางในการดำเนินเรื่อง ที่ เป็นความคิดรวบยอดที่เจ้าของเรื่องต้องการเสนอ

**3.5 ความขัดแย้ง** หมายถึง การสร้างความขัดแย้งที่ปรากฏในโครงเรื่อง เป็นการลำดับเหตุการณ์หรือพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง ที่เกิดขึ้นท่ามกลางความขัดแย้งต่างๆ

**3.6 ฉาก** หมายถึงช่วงเวลาที่เกิดเรื่องขึ้น ทั้งลักษณะทางกายภาพที่รวมเอาคุณลักษณะบางอย่าง เช่น พื้นดิน สภาพอากาศ และอาจส่งผลต่อตัวละครและการกระทำของตัวละคร

**3.7 เทคนิคภาพและเสียง** หมายถึงการตัดต่อ ขนาดภาพ มุมกล้อง การจัดแสงดนตรีและเพลงประกอบที่ปรากฏในภาพยนตร์

โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบ แนวทางที่จะใช้ในการวิเคราะห์ และแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3-1: องค์ประกอบ ประเด็น และแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

| องค์ประกอบ<br>ที่ทำการ<br>วิเคราะห์ | ประเด็นที่จะวิเคราะห์                                                                                                  | แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์                                                                                                                                                                                                       |
|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1) มุมมองใน<br>การเล่าเรื่อง        | (1) การเล่าเรื่องในแต่ละจุดของโครงเรื่องและตลอดทั้งเรื่องกระทำผ่านจุดยืนของใคร (ระหว่าง ผู้ที่ขัดขึ้น - ผู้ที่มีอำนาจ) | - แนวคิดเรื่องอำนาจสังคม<br>- แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ต่อต้าน<br>- เฟอ์ดินานด์ เดอ โซซูร์ ในเรื่องกระบวนการสร้างความหมาย (process of signification)<br>เลวี สเตราส์ ในเรื่อง Binary opposition,<br>- แนวคิดในการเล่าเรื่อง (Narratology) |

ตารางที่ 3-1(ต่อ): องค์ประกอบ ประเด็น และแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

| องค์ประกอบ<br>ที่ทำการ<br>วิเคราะห์ | ประเด็นที่จะวิเคราะห์                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2) ตัวละคร                          | <p>(1) ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับตัวละคร</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- บทบาทอาชีพ</li><li>- ภูมิหลัง และสภาพแวดล้อม<br/>การศึกษา ชนชั้น เพศ วัย</li><li>- สมณานาม</li><li>- การสร้างร่างกาย</li><li>- การแต่งกาย</li><li>- บทสนทนา ภาษาที่ใช้ สำเนียง<br/>ลักษณะของเสียง เหตุผลที่ถูกนำมา<br/>ยกอ้าง</li><li>- บุคลิกลักษณะ ท่าทาง นิสัยใจคอ</li><li>- การเคลื่อนไหว</li><li>- การกระทำอะไรบางอย่างที่ปรากฏ หรือไม่<br/>ปรากฏ เพราะเป็นการบอกว่าการ<br/>กระทำอะไรที่ปกติในวัฒนธรรม ไม่<br/>ปกติในวัฒนธรรม และการปรากฏ<br/>นั้นปรากฏมากหรือน้อย</li><li>- รายละเอียดการเรียงลำดับก่อนหลัง<br/>ของการกระทำ</li><li>- การกระทำในแบบไหน ควรจะถูก<br/>แสดงเท่าไรในภาพยนตร์ (พิจารณา<br/>ร่วมกับการตัดต่อ)</li></ul> <p>(2) ความต้องการและความปรารถนา<br/>สูงสุดของตัวละคร</p> <p>(3) เหตุการณ์ที่ต้องเผชิญและ<br/>แรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรม</p> | <ul style="list-style-type: none"><li>- แนวคิดเรื่องอำนาจสังคม</li><li>- แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ต่อต้าน</li><li>- แนวคิดของคาสตี้และเพรส (Alan<br/>Casty และ Press)</li><li>- เฟอ์ดินานด์ เดอ โซซูร์ ในเรื่อง<br/>กระบวนการสร้างความหมาย<br/>(process of signification),</li><li>- เลวี สเตราส์ ในเรื่อง Binary<br/>opposition</li></ul> |

ตารางที่ 3-1(ต่อ): องค์ประกอบ ประเด็น และแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

| องค์ประกอบ<br>ที่ทำการ<br>วิเคราะห์ | ประเด็นที่จะวิเคราะห์                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์                                                                                                                                                                                                                       |
|-------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                     | (4) ปฏิกริยาต่อสถานการณ์นั้น การเปลี่ยนแปลงของตัวละคร<br>(5) ปฏิกริยาตอบสนองจากบุคคลอื่น<br>(6) ผลที่ได้รับในท้ายที่สุดโดยมุ่งพิจารณาที่ตัวละครที่ขัดแย้งอำนาจของสังคม และตัวละครที่เป็นตัวแทนของอุดมการณ์หลัก                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 3) โครงเรื่อง                       | (1) ดูการพัฒนาเรื่องราวตามโครงสร้างรูปตัววีของกุสตาฟ เฟรย์แท็ก <ul style="list-style-type: none"><li>- การเริ่มเรื่อง (Exposition)</li><li>- การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action)</li><li>- ภาวะวิกฤติ (Climax)</li><li>- ภาวะคลี่คลาย (Falling Action)</li><li>- การยุติเรื่องราว (Ending) หรือ ตอนจบของเรื่องเป็นเช่นไร</li><li>- การพัฒนาโครงสร้างของเรื่องมีขั้นตอนใดบ้าง ครอบคลุมสูตรหรือไม่ขาดตอนไหนไป</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>- แนวคิดเรื่องอำนาจสังคม</li><li>- แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ต่อต้าน</li><li>- เฟอร์ดินานด์ เดอ โซซูร์ ในเรื่อง กระบวนการสร้างความหมาย (process of signification), เลวี สเตราส์ ในเรื่อง Binary opposition</li></ul> |
| 4) แก่นเรื่อง                       | (1) แก่นความคิดหลักในภาพยนตร์ (มีลักษณะสนับสนุนอุดมการณ์ต่อต้านหรืออุดมการณ์หลัก)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"><li>- แนวคิดเรื่องอำนาจสังคม</li><li>- แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ต่อต้าน</li><li>- เลวี สเตราส์ ในเรื่อง Binary opposition</li></ul>                                                                                     |



ตารางที่ 3-1(ต่อ): องค์ประกอบ ประเด็น และแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

| องค์ประกอบ<br>ที่ทำการ<br>วิเคราะห์ | ประเด็นที่จะวิเคราะห์                                                                                                                                                                                                                                                            | แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์                                                                                                                                                                          |
|-------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                     | (2) พิจารณาการสร้างความขัดแย้งใน<br>แก่นเรื่อง (conflict theme) ที่ทำให้ตัว<br>ละครที่ขัดขึ้นอำนาจของสังคมต้องเลือก<br>ระหว่างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และสุดท้ายในตอน<br>จบตัวละครเอกที่ขัดขึ้นอำนาจของสังคม<br>เลือกทำตามความคิดใด และผลลัพธ์ที่<br>ได้จากการทำตามความคิดนั้นเป็นเช่นไร |                                                                                                                                                                                                          |
| 6) ฉาก                              | - ทำการวิเคราะห์ฉากเฉพาะในฉากที่เป็น<br>จุดสำคัญของเรื่องโดยทำการวิเคราะห์<br>บทบาทของฉากในการประกอบสร้าง<br>ความหมาย อัตลักษณ์ให้แก่ตัวละครที่<br>ขัดขึ้นอำนาจของสังคมและตัวละครที่เป็น<br>ตัวแทนของอุดมการณ์หลักว่ามีการ<br>ประกอบสร้างความหมายเช่นไร                          | - แนวคิดเรื่องอำนาจสังคม<br>- แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ต่อต้าน<br>- เฟอร์ดินานด์ เดอ โซซูร์ ในเรื่อง<br>กระบวนการสร้างความหมาย<br>(process of signification)<br>- เลวี สเตราส์ ในเรื่อง Binary<br>opposition |
| 7) เทคนิค<br>ภาพและเสียง            | - การต่อสู้ทางความหมายผ่านเทคนิค<br>ภาพและเสียงระหว่างตัวละครที่ขัดขึ้น<br>อำนาจของสังคม และตัวละครที่เป็น<br>ตัวแทนของอุดมการณ์หลักโดยพิจารณา<br>จากสัญญาณต่างๆ ที่ปรากฏในภาพหรือ<br>เสียง, การตัดต่อ, ขนาดภาพ, มุมกล้อง,<br>การจัดแสง, ดนตรีประกอบ และเพลง                     | - แนวคิดเรื่องอำนาจสังคม<br>- แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ต่อต้าน<br>- เฟอร์ดินานด์ เดอ โซซูร์ ในเรื่อง<br>กระบวนการสร้างความหมาย<br>(process of signification)<br>- เลวี สเตราส์ ในเรื่อง Binary<br>opposition |



ทั้งนี้ในการวิเคราะห์นั้นจะมีระดับของการวิเคราะห์สองระดับ

ระดับแรก ระดับภาพรวม นำภาพยนตร์ทั้ง 57 เรื่อง มาจำแนกตามเกณฑ์ของ มุมมองในการเล่าเรื่อง ว่าใครเป็นผู้เล่า ผู้กระทำ, ผู้ถูกกระทำ หรืออื่นๆ เพื่อพิจารณาในประเด็น ของอำนาจ หรือต้นทุน ในการสร้างความหมายในภาพยนตร์

ระดับที่สอง พิจารณาการสร้างความหมายของ “การขัดขึ้นอำนาจ” จาก ภาพยนตร์ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง

#### 4. เหตุผลที่เริ่มศึกษาตั้งแต่ 2513

เหตุผลที่จุดเริ่มต้นในการศึกษาครั้งนี้อยู่ที่ปี พ.ศ. 2513 เนื่องจากเหตุผล ทางด้านบริบทสังคมการเมืองที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์อุดมการณ์ต่อต้านขึ้นมาในสังคมหนึ่งได้ และ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแวดวงอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

งานวิจัยชิ้นนี้มองช่วงเวลาในปี พ.ศ. 2513 ว่ามีความเหมาะสมในการศึกษาเรื่อง เล่า โดยพิจารณาจากเงื่อนไขทางภาวะวิสัยและอัตวิสัย ดังนี้

1) เงื่อนไขภาวะวิสัย คือ ความเป็นไปได้ทางสังคม (Social possibility) คือ มีการ เปลี่ยนแปลงทางปัจจัยเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ อันเป็นผลพวงจากการพัฒนาประเทศที่เป็นไป อย่างไม่เท่าเทียมกัน การขยายตัวทางการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งเอื้อต่อการมีหน่อ ประชาธิปไตยเกิดขึ้น และมีศักยภาพทางสังคม (Social potentiality)

2) เงื่อนไขอัตวิสัย คือ การมีกลุ่มบุคคลที่จะมาแปรเปลี่ยนศักยภาพนี้ท่ามกลาง ความเป็นไปได้ ให้ปรากฏรูปร่างขึ้นมา (Actualization) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนจากระดับ “ติดอยู่ในใจ” ให้ออกมาเป็น “การลงมือทำอะไรสักอย่าง” ซึ่งในที่นี้ก็คือกลุ่มนักศึกษาซึ่งเป็นผลผลิตของระบบ การศึกษา

ส่วนในด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแวดวงอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยได้เกิด ภาพยนตร์ไทยที่มีลักษณะทำลายกรอบจารีตของเนื้อหาภาพยนตร์ในอดีตจากผลงานภาพยนตร์ ของเป๊ยก โปสเตอร์ และ ม.จ. ชาตรีเฉลิม ยุคล ที่บุกเบิกเนื้อหาและรูปแบบของภาพยนตร์ที่จัดอยู่ ในกลุ่มของภาพยนตร์แนวสมจริง และให้ความสำคัญกับกระบวนการถ่ายทำ โครงเรื่องและการ แสดง อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน